

Cau el tabú Maurras

Un llibre col·lectiu aporta noves dades sobre la presència de les idees de Charles Maurras a Catalunya, ja des de la fi del segle XIX fins al franquisme.

El final de l'escriptor, periodista i polític francès Charles Maurras (Martigues, 1868-Tours, 1952) —nacionalista exaltat, antirepública, racista, inquisitorial, partidari de l'Espanya de Franco i de la França de Pétain, condemnat a cadena perpètua per traïció i col·laboració amb l'enemic— va convertir el seu nom, la seva obra assagística i la seva immensa tasca cultural d'entreguerres en un tabú de la vida cultural i política francesa i europea.

Ho recorda el professor Xavier Pla en la introducció d'un llibre col·lectiu destinat a reportar, amb detall, el fort impacte que el personatge va causar a casa nostra, entre un ampli sector del gremi intel·lectual i polític.

Maurras a Catalunya: elements per a un debat, publicat per Quaderns Crema, recull les intervencions que es van fer en un seminari celebrat a Girona el març del 2010 dedicat a la qüestió, coordinat per Xavier Pla en el marc d'un projecte de recerca de la Universitat de Girona sobre "El naixement de l'escriptor-periodista a Catalunya".

El recull ha aparegut al mateix temps que a França es publica una nova edició, revisada i notablement augmentada, del llibre que el 1983 l'historiador israelià Zeev Sternhell, expert en feixisme, va acabar d'ensorrar el mur de l'oblit que hi havia sobre Charles Maurras i el seu moviment polític i cultural, l'Action Française, *Ni droite ni gauche. L'idéologie fasciste en France*. L'historiador ja va començar a foradar aquest mur el 1978 amb l'obra *La droite révolutionnaire, 1885-1914. Les origines françaises du fascisme*.

L'historiador anglès Tony Judt (Londres, 1948-Nova York, 2010) va arribar a la mateixa conclusió que Sternhell. L'antirepublicana Action Française de Maurras, va constatar Judt, és la que va modelar la vida cultural francesa, durant les dècades anteriors a la segona guerra mundial, i va ser a través de les seves ulleres que els intel·lectuals francesos van observar

"No podent negar la seva existència —escriu l'historiador— es va preferir subestimar la seva importància". Així, va aparèixer com si fossin manifestacions innocents, sense cap repercussió social, "el magisteri exercit per l'Action Française sobre una part important de les classes cultes".

De les classes cultes no només franceses, com confirma el llibre de Quaderns Crema i ja han recordat molts dels estudiosos dels intel·lectuals i polítics catalans del segle XX que van treure el cap a la vida cultural en el període d'entreguerres, d'Eugeni d'Ors a Enric Jardí, de J.V. Foix a Josep Pla, de Joan Estelrich a Francesc Cambó.

A diferència de França, on Maurras va tenir molts seguidors incondicionals —i, ja no diguem, militants, per ser un moviment polític— a Catalunya el seu llegat va ser adoptat sovint parcialment, segons la sensibilitat, la ideologia i el tarannà de cadascun dels seus aparents seguidors. Però, sobretot, va provocar polèmica.

Així, Pla i Foix, des de geografies culturals i polítiques ben diverses, van ser-ne finalment crítics, a partir d'una admiració inicial. Curiosament, el distanciament planià seria provocat per Maurras mateix, indirectament. El moviment cultural impulsat per Maurras treu de l'oblit l'antiromàntic Stendhal i és Stendhal, precisament, qui ajuda Pla a copsar les contradiccions i limitacions dels reaccionaris maurrassians.

Com escriu Xavier Pla en el pròleg, Josep Pla, per raó del seu escepticisme i del seu recel davant de la paraula dogmàtica i autoritària, mantindrà aquells anys vint una ambivalent i de vegades contradictòria relació amb la figura i l'obra de Maurras, contraposada amb l'admiració creixent per Stendhal, un autor antipedant, independent, que precisament es va mostrar sempre refractari a tot militantisme i a tots els ismes en general.

Josep Pla devia finalment descobrir que la figura de Stendhal va ser escandalosament manipulada per la dreta reaccionària i antiliberal francesa, formada bàsicament per monàrquics nostàlgics, que va amagar que l'escriptor, com a bon francmaçó i seguidor de Napoleó, es va dedicar a lluitar en

EL TEMPS

La revista Destino del 17 de febrer del 1945 critica que l'escriptor catòlic Paul Claudel inculpés Charles Maurras en el judici.

la seva realitat política, de la mateixa manera que, després de 1944, va fer-ho el Partit Comunista Francès.

En l'extens i inèdit prefaci de la nova edició de *Ni droite ni gauche*, Sternhell comenta que la seva obra va ser polèmica perquè es feia difícil acceptar que a la França de la Revolució francesa i de la Il·lustració hagués arrelat un moviment reaccionari potent, com va ser aquella revolta intel·lectual i moral contra la República liberal i contra la democràcia.

favor dels ideals de la Il·lustració i a combatre els monàrquics nostàlgics.

La figura i l'acció de Maurras van provocar molta confusió, a casa nostra. Els historiadors pensen que la tria del nom Acció Catalana –el partit, de base intel·lectual, que sortia d'una escissió per l'esquerra de la Lliga– obeeix a la forta suggestió que exercia, sobretot en el món polític, el moviment de Maurras.

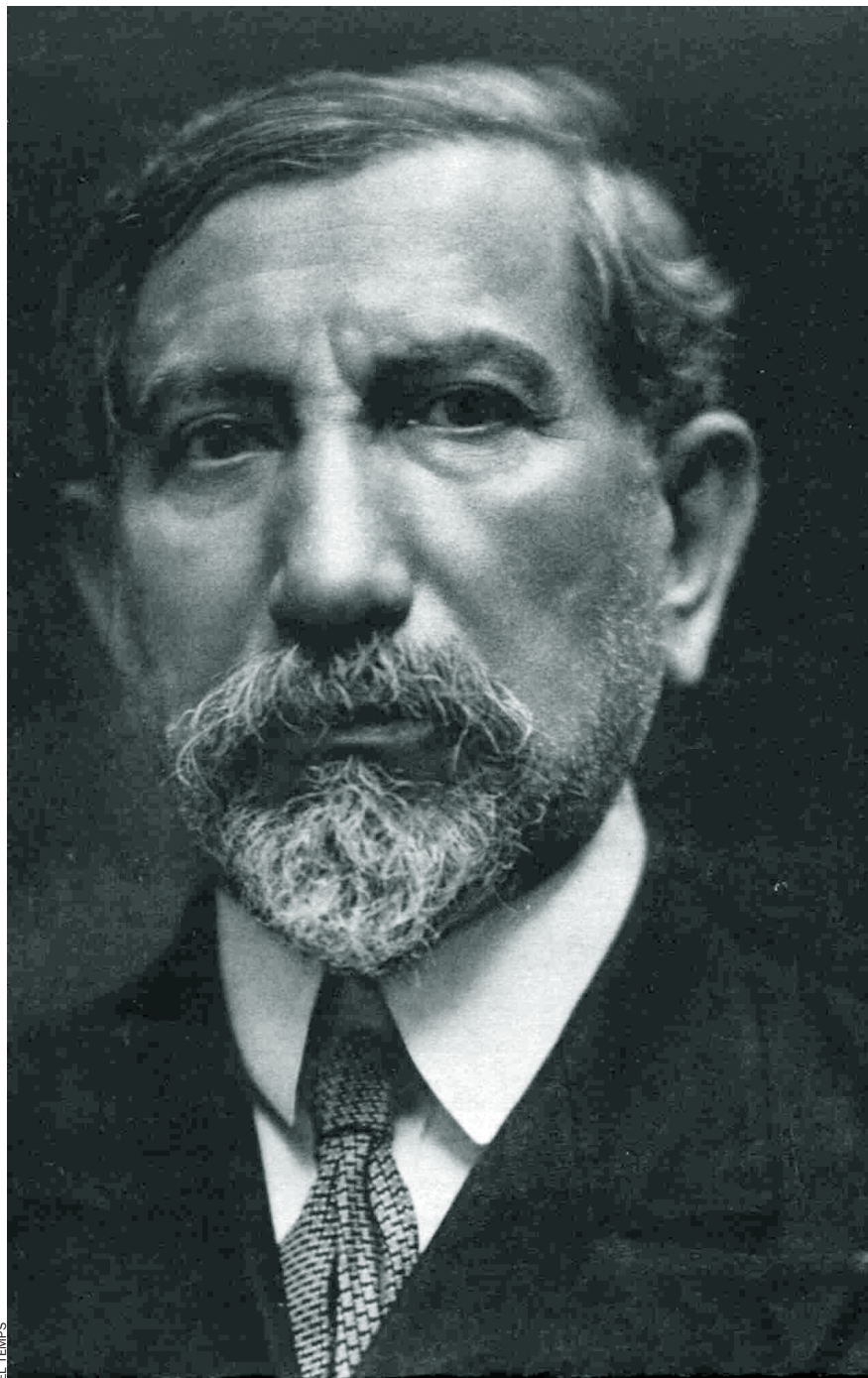
Però, com recordava Albert Manent, a partir del llibre de Montserrat Baras sobre Acció Catalana, en l'article iniciàtic "Notes sobre la recepció de Charles Maurras a Catalunya", reproduït en el volum de Quaderns Crema, *La Publicitat*, òrgan d'Acció Catalana, va haver de proclamar el 1923 en una editorial, molt probablement escrit per Rovira i Virgili, que el partit tingués res a veure amb l'Action Française. "Ningú –deia l'editorial– que no estigui al corrent de la política europea ignora la distància considerable que hi ha entre el nacionalisme a la manera de Charles Maurras i el nacionalisme dels que defensen la llibertat de les nacions culturals".

Un any o dos abans, Pla ja havia vist, però, que era impossible adaptar al nacionalisme català les bases teòriques del nacionalisme de Maurras.

De tota manera, el fet inqüestionable és, com diu Xavier Pla, que tota la generació noucentista va llegir Maurras, tot el catalanisme polític, de dretes, i també d'esquerres (Antoni Rovira i Virgili), es va interessar, es va veure influït o si més no es va sentir interpel·lat per l'ideari dels líders de l'Action Française. Tot el catalanisme polític, tot el regionalisme que anys després va acabar adaptant-se al franquisme de grat o per força va acabar exalçant Maurras com si res no hagués passat, com si res no s'hagués trencat, conclou Xavier Pla.

Xavier Pla hi veu una enorme paradoxa: el catalanisme polític conservador es modernitza i es reformula fonamentant-se, en part, en un moviment reaccionari que va derivar cap a un feixisme francès guerracivilitista que va negar taxativament, i des del primer moment, qualsevol opció política al nacionalisme català.

En el camp estètic, però, la presència de l'Action Française a Catalunya és més deutora de Maurice Barrès,

La figura política i intel·lectual de Charles Maurras va exercir una influència determinant a Catalunya, com recorda el llibre de Quaderns Crema, *Maurras a Catalunya*.

l'escriptor estrella del moviment, que no pas del mateix Maurras, com ja va indicar Enric Ucelay Da Cal i ara recorda Xavier Pla en el seu pròleg.

A més de l'històric article d'Albert Manent, l'edició en recupera un altre, també iniciàtic, de Jaume Vallcorba, "La influència de Charles Maurras a Catalunya".

Pel que fa als textos nous, l'historiador maurrassià francès Stéphane Gi-

ocanti s'ocupa de "Les Catalunyes de Charles Maurras", és a dir, de la imatge, les relacions i els records personals que l'intel·lectual tenia de Catalunya i dels catalans.

Stéphane Giocanti conclou que la importància de la presència de les idees maurrassianes a Catalunya i el seu impacte estètic van més enllà de l'acció conscient del seu inspirador, que la presència de Catalunya en Maurras és

molt més reduïda que les influències de la seva obra escrita, literària o periodística, va saber despertar.

L'afinitat de Maurras amb Catalunya va ser inicialment felibrenca i provençal, recorda Giocanti, però, lògicament, no podia veure amb bons ulls el nacionalisme català, per republicà, laic i independentista. Podia en principi tenir lligams amb les particularitats de Catalunya, però va donar suport total a Franco i fins i tot va visitar les tropes franquistes en la seva ocupació de Catalunya.

Peter Tame, professor de la Queen's University de Belfast, analitza la presència de Catalunya en l'obra del Robert Brasillach maurrassià, l'escriptor col·laboracionista nascut a Perpinyà. Conclou que el mediterranisme, com a imaginari, és el que fan afins, culturalment parlant, Brasillach i Maurras. Joaquim Coll i Amargós reporta la primera recepció de Maurras a Catalunya, que és anterior al 1900. Narcís Verdager i Callís, una de les figures de la Lliga, va ser qui va fer aparèixer

Josep Pla va debatre les idees de Charles Maurras, com una gran part dels més destacats escriptors catalans.

per primer cop el nom de l'intel·lectual en les pàgines del setmanari *La Veu de Catalunya*.

Maximiliano Fuentes (Buenos Aires, 1976), llicenciat en història per la Universitat de Girona, parla de les tensions i contradiccions que detecta en la relació entre Maurras i Eugeni d'Ors durant les primeres dècades del segle XX. Silvia Coll-Vinent refà la història de la seducció que l'escriptor va exercir sobre Estelrich.

Francesc Montero parla de les conflictives relacions entre Action Française i el Vaticà, vistes pel catòlic Manuel Brunet, tant abans de la guerra civil com durant el franquisme. Brunet va mantenir viva durant la postguerra la flama maurrassiana, i per això ha estat considerat per Manent el darrer gran maurrassià de Catalunya. La polèmica va tenir un gran impacte sobre els cercles catòlics de la societat catalana.

La revista *Destino*, no sols gràcies a Brunet, va seguir idolatrant Maurras, ja des de Burgos, i va mantenir el fervor maurrassià –refredat, un punt, a partir de setembre de 1942, pel tomb aliadòfil que llavors engega el setmanari– fins i tot després de ser condemnat a cadena perpètua, condemna i judici que van ser criticats per Brunet –“La sentència es de inspiració comunista”, va escriure– i en una nota de la redacció, crítica amb la intervenció inculpatòria de Paul Claudel en el judici.

Ho recorda Jordi Amat en l'article “Guerra i política. Usos de Charles Maurras en la premsa franquista”. *La Vanguardia*, a través de diversos escriptors, també va escandalitzar-se per la detenció de Maurras i posterior condemna.

El tabú Maurras es pot donar, doncs, per trencat amb el volum de Quaderns Crema. Però queda molt per fer. Com diu Xavier Pla, cal estudiar encara alguns grans noms del suposat maurrassianisme a Catalunya, com ara Josep M. de Sagarra, Josep M. López-Picó o Francesc Camps i Mercadal, i d'altres noms menors, però representatius, com són Ramon Rucabado o Josep Ferran i Mayoral.

Queda molt per fer perquè, com diu Giocanti, el catalanisme i la literatura catalana de la primera meitat del segle XX no es poden comprendre si no es passa per la clau maurrassiana.

Tres i Quatre amb Estellés Obra completa

Pots seguir-nos a
Facebook i **Twitter**

Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com

Edicions Tres i Quatre / València

34

Lluís Bonada